

DE XTC-EXPO

Eindrapport

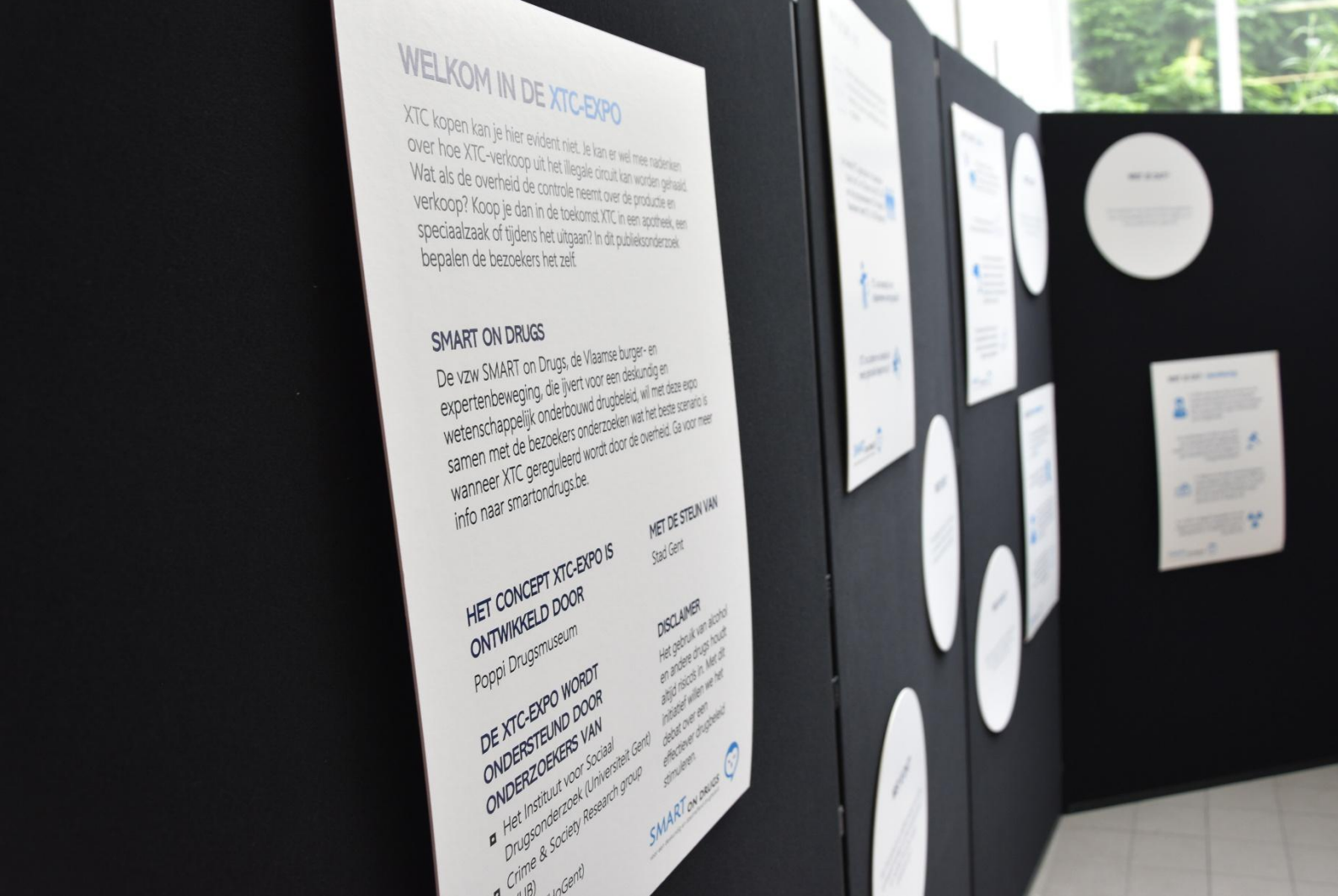
CRIME & SOCIETY
RESEARCH GROUP

HO
GENT

SMART ON DRUGS
voor een deskundig en doeltreffend drugbeleid

COLOFON

De XTC-Expo. Eindrapport

Auteur, redactie en vormgeving:
SMART on Drugs

Verantwoordelijke uitgever:
SMART on Drugs vzw, Gouden Rivierlaan 17, 8500 Kortrijk

info@smartondrugs.be
www.smartondrugs.be

© 2025 SMART on Drugs

Disclaimer:
Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, geluidsband, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

DANKWOORD

Het concept van de 'XTC-winkel' werd ontwikkeld door het Poppi Drugs Museum Amsterdam, onderzoekers aan de Universiteit Utrecht en creatieve makers Corne van der Stelt, Vincent Schoutsen, Tjimen Zonnevillage, Wouter van Veldhoven, Ester Bouma en vele andere collega's en vrijwilligers. Zij verdienen alle lof voor het originele en innovatieve concept dat zij ontwikkelden.

Bijzondere dank gaat naar Machteld Busz en Guido van Diepen van de Stichting Mainline voor de geboden opportuniteit om de originele installatie en materialen in bruikleen te nemen, én de ondersteuning vanuit Amsterdam bij de ontwikkeling en aanpak van de XTC-Expo in Gent. Ook Vincent Schoutsen en Tjimen Zonnevillage zijn we dankbaar voor de waardevolle adviezen en hulp.

Wij zijn de Stad Gent zeer erkentelijk voor de subsidie die we in het kader van 'Samen aan zet' ontvingen, en de expliciete erkenning van ons project als een initiatief dat ontmoeting, samenleven en emancipatie in Gent (en daarbuiten) wil bevorderen. We waarderen ook de steun van een aantal lokale beleidsmakers, die het project als een waardevolle bijdrage aan het maatschappelijke debat rond drugs en drugbeleid verdedigden.

We bedanken Annemie Coone en Nicky Dirckx van het onderzoekscentrum SUPRB van de Hogeschool Gent voor de materialen rond preventie, vroeginterventie en schadebeperking.

We eren heel graag de 36 vrijwilligers die de XTC-Expo mogelijk hebben gemaakt: velen hielpen ons met de opbouw en de afbraak, en nog meer mensen draaiden in het project mee als expositiemedewerker. Bijzonder veel praktische ondersteuning kregen we van Stefaan Verhelst en Filip De Clerck, Yentl De Clerck en Marie De Witte.

Zonder de inzet en het goede teamwerk van de vaste medewerkers van de burger- en expertenbeweging, die zich maandenlang voor dit project hebben ingezet, zou de XTC-Expo niet verwezenlijkt zijn. Dank ook aan de lokale drugscoördinatoren en diensthoofden die de stakeholderbezoeken mee hebben geprogrammeerd en gefaciliteerd.

Ten slotte bedanken we de 1.200 bezoekers aan de Expo (burgers en professionele actoren) die langskwamen, de dialoog met andere bezoekers en met ons aangingen, en hun mening met ons deelden. Van al die gasten, waren 1.002 mensen ook bereid om de volledige vragenlijst in te vullen.

INHOUDSTAFEL

05

ACHTERGROND

17

DE PUBLIEKSENQUÊTE

07

DE XTC-EXPO:
ONTWIKKELING

24

OBSERVATIES EN INFORMELE
GESPREKKEN MET BEZOEKERS

09

DOELSTELLINGEN EN METHODEN
VAN DE XTC-EXPO

25

MAATSCHAPPELIJKE DIALOOG
VIA PERS EN DEBAT

11

DE XTC-EXPO:
EEN RONDLEIDING

26

CONCLUSIE

13

DE BEZOEKERS

27

BIBLIOGRAFIE

MDMA in België

België is een van de belangrijkste producenten van XTC (MDMA), voornamelijk voor de internationale markt (EMCDDA, 2023; EMCDDA en Europol, 2023; UNODC, 2020). De productie wordt vaak geleid door georganiseerde netwerken, met regelmatige samenwerking tussen Belgische en Nederlandse criminelen (Boerman et al., 2017; Noack & Nelen, 2023). Het illegaal dumpen van chemisch afval veroorzaakt ernstige milieuproblemen, zoals vervuiling van drinkwaterbronnen en ecosystemen, wat leidt tot verlies van biodiversiteit en risico's voor de volksgezondheid (Colman et al., 2023; Pardal et al., 2021).

De meest recente gebruikscijfers geven aan dat 1,6% van de Vlamingen tussen 18 en 64 jaar in het laatste jaar XTC of amfetamines gebruikte (VAD, 2024). In het Vlaamse uitgaansleven heeft 22% van de deelnemers in het laatste jaar XTC gebruikt, en bij studenten in het Vlaams hoger onderwijs gaat het om 8% (VAD, 2024).

MDMA in een therapeutische context

MDMA werkt door de afgifte van serotonine en oxytocine in de hersenen te verhogen, wat intense gevoelens van vreugde, verbondenheid en versterking van zintuiglijke ervaringen oproept. MDMA heeft het potentieel om psychische aandoeningen te behandelen, zoals posttraumatische stressstoornis (PTSS), waar klinische onderzoeken veelbelovende resultaten laten zien. Daarnaast wordt MDMA onderzocht als therapie voor autisme en alcoholverslaving, wat wijst op een breed scala aan therapeutische toepassingen (De Gregorio, 2021; Elsey et al., 2023; In-serra et al., 2021; Simmler & Liechti, 2018).

Anno 2024 is MDMA-geassisteerde therapie een potentiële doorbraak in de medische wereld. Versneling van klinische evaluaties wordt aanbevolen om de mogelijkheden verder te verkennen (e.g. Danforth et al. 2018; Mitchell et al., 2021; Sessa, 2018).

Huidig drugbeleid en alternatieven

Het Belgische drugbeleid is repressief en ineffectief in het bestrijden van zowel druggebruik als georganiseerde misdaad. Criminalisering versterkt illegale netwerken, verhoogt de maatschappelijke kosten van handhaving en ontmoedigt gebruikers om hulp te zoeken. Het beleid draagt ook bij aan stigmatisering en ongelijkheid, waardoor kwetsbare groepen zoals jongeren en getraumatiseerde personen verder gemarginaliseerd worden (Becker et al., 2004; Decorte, De Grauwe & Tytgat, 2016; MacCoun & Reuter, 2001; Puras & Hannah, 2017; Room & Reuter, 2012; Reuter & Trautmann, 2009; Werb et al., 2011).

Samenvattend blijkt uit de analyse van het huidige beleid dat repressieve maatregelen niet alleen ineffectief zijn, maar voor de volksgezondheid en veiligheid ook contraproductieve gevolgen hebben (Global Commission on Drug Policy, 2011). Een herziening van de wetgeving en een verschuiving naar een beleid dat prioriteit geeft aan volksgezondheid boven strafrechtelijke sancties (Stevens, 2010) is noodzakelijk om de maatschappelijke schade te beperken. Investeren in preventie, hulpverlening en risicobeperking, zoals het verstrekken van schone naalden en toegang tot levensreddende medicatie, kan de negatieve gevolgen van druggebruik aanzienlijk verminderen (EMCDDA, 2010). Een modern beleid moet de decriminalisering van gebruik en bezit voor eigen gebruik overwegen, gecombineerd met maatregelen gericht op het beperken van schade en het bieden van adequate zorg voor mensen met problematisch middelengebruik.

Hoewel veel beleidsmakers erkennen dat het huidige beleid faalt, ontbreekt vaak een duidelijk alternatief of de politieke moed om verandering in gang te zetten. Nochtans is het debat over een succesvol drugbeleid één van de belangrijkste beleidsuitdagingen van onze tijd, gezien de desastreuze impact die dit beleid heeft op de gezondheid en het welzijn van onze burgers (stigma, vervolging, detentie, geweld, overdosissen, enz.).

Regulering van MDMA

Vandaag de dag is er geen logisch verband tussen de objectieve schadelijkheid en gevaren van verschillende roesmiddelen enerzijds en de wettelijke restricties en verbodsbepalingen die aan verschillende middelen worden opgelegd anderzijds (Global Commission on Drug Policy, 2019; Nutt, 2009; Van Amsterdam et al., 2010).

Een coherent drugbeleid moet gebaseerd zijn op een consistente regulering, die de meest strikte regulering toepast op de meest schadelijke en gevaarlijke drugs, en minder restricties en controles inbouwt voor de minst schadelijke producten (Hallam et al., 2014; Hughes & Winstock, 2012; Nutt et al., 2007; Reuter & Pardo, 2017).

Medische voorschriften:

MDMA zou op voorschrift kunnen worden verstrekt voor therapeutische doeleinden, zoals bij de behandeling van posttraumatische stressstoornis (PTSS). Dit model vereist toediening onder medisch toezicht om de veiligheid te waarborgen en de juiste dosering te garanderen.

Verkoop via gespecialiseerde apotheken:

Hierbij kunnen apothekers MDMA verstrekken aan volwassenen die voldoen aan specifieke criteria, zoals leeftijdsbeperkingen. Deze apotheken kunnen informatie bieden over veilig gebruik en schadebeperking ('*harm reduction*'). Dit model bevordert veiligheid door gecontroleerde distributie en advies op maat.

Inspiratie uit bestaande reguleringsmodellen

Landen zoals Uruguay en Canada hebben de cannabismarkt gereguleerd, waarbij de aanpak varieert van overheidsgestuurde productie tot gereguleerde commerciële modellen. Deze voorbeelden bieden waardevolle lessen voor regulering van MDMA, met aandacht voor productkwaliteit, beperkingen inzake marketing en adviezen voor veilige consumptie.

Evaluaties tonen aan dat gereguleerde markten criminaliteit kunnen verminderen en het gebruik onder

Een gereguleerd MDMA-model kan gezondheidsrisico's verlagen en georganiseerde misdaad aanpakken. In Nederland is een multidisciplinair model uitgewerkt voor de gereguleerde verkoop met kwaliteitscontroles en strikte voorwaarden, zoals vaste prijzen en verplichte waarschuwingslabels (van Amsterdam et al., 2021). Dit model richt zich op de minimalisatie van negatieve effecten en de maximalisatie van educatie en gecontroleerde toegang.

De organisatie Transform heeft vier modellen uitgewerkt voor de regulering van MDMA, variërend van medische voorschriften tot gelicentieerde verkoop in apotheken of consumptieruimtes (Transform, 2020). Elk model benadrukt volksgezondheid en schadebeperking, met controle over distributie en gebruik.

Gelicentieerde verkoop voor gebruik ter plaatse:

In dit model kan MDMA worden geconsumeerd op locaties zoals clubs of speciaal vergunde consumptieruimtes. Hierdoor kunnen faciliteiten toezicht houden op gebruik en tussenkomen bij problemen. Dit biedt controle over de omgeving waarin het middel wordt gebruikt.

Gelicentieerde verkoop voor gebruik elders (off-sales):

Hier kunnen gebruikers MDMA kopen bij winkels om het elders te gebruiken, zoals thuis. De verkoop wordt gereguleerd met leeftijdsbeperkingen, verplichte productinformatie en mogelijk prijscontroles om overmatig gebruik te ontmoedigen.

volwassenen stabiel blijft, terwijl het gebruik door jongeren vaak niet significant toeneemt (Anderson, et al., 2021).

De XTC-Expo

De XTC-Expo biedt een concreet beeld van hoe gereguleerde markten eruit kunnen zien en maakt het debat toegankelijk voor burgers en professionals. Het brengt de abstracte concepten van wetenschappelijk onderbouwde reguleringsmodellen tot leven en nodigt uit tot een bredere discussie over een modern en effectief drugbeleid.

Het concept van Poppi Drugs Museum in Nederland: de XTC-winkel

Om de discussie over de regulering van drugs tastbaar te maken, hebben drugsonderzoekers van het Poppi Drugs Museum in samenwerking met onderzoekers van de Universiteit Utrecht en met kunstenaars in 2022 het concept van de 'XTC-winkel' ontwikkeld. Bezoekers betraden een fictieve wereld waarin de productie van XTC reeds gereguleerd was. Op basis van drie scenario's voor een regulering van de verkoop van MDMA aan consumenten, werden verschillende ruimtes aangekleed en ingericht als een verkooppunt. De bezoekers liepen achtereenvolgens door een smartshop, een apotheek, en een club/festival. Ieder verkooppunt kende eigen regels, beperkingen en mogelijkheden tot aankoop van XTC. Door een 'ervaringsgerichte' methode toe te passen, kon de bezoeker zich inleven in mogelijke toekomstscenario's en werden de concrete keuzes die binnen de scenario's voorliggen letterlijk tastbaar.

Door middel van een survey gingen de onderzoekers van het Poppi Drugs Museum na onder welke voorwaarden de bezoekers van de XTC-winkel en drugsdeskundigen geregleerde verkoop van XTC acceptabel vinden. De XTC-winkel kon in de zomer van 2022 dagelijks in een winkelpand in het centrum van Utrecht bezocht worden. Medewerkers observeerden de reacties van de bezoekers en hielden korte exit-gesprekken. Daarnaast werden ook twee focusgroepen georganiseerd, één met deskundigen uit de preventie en verslavings-/gezondheidszorg en één met diverse experts en onderzoekers op het gebied van drugbeleid en strafrecht.

Naast het in kaart brengen van de reacties en commentaren van de bezoekers op de drie scenario's van geregleerde verkoop van MDMA, wilden de organisatoren ook een maatschappelijke en politieke dialoog genereren over de MDMA-problematiek en mogelijke oplossingsrichtingen.

De vertaling door SMART on Drugs: de XTC-Expo

SMART on Drugs nam het concept van de XTC-winkel van het Poppi Drugs Museum over en paste het aan aan de Belgische context. Dat vertaalde zich in een andere naam voor het project: SMART on Drugs koos voor een 'XTC-Expo' in plaats van een 'XTC-winkel'. Daar waren verschillende redenen voor:

- Het concept van de Nederlandse XTC-winkel werd uitgebreid met extra ruimtes en met een informatieve tentoonstelling over XTC, drugbeleid en drugpreventie.
- De term 'winkel' zou in België heel wat stof doen opwaaien en paste niet binnen onze doelstelling om het debat te depolariseren.
- SMART on Drugs wilde vermijden dat mensen verkeerdelijk zouden denken dat er daadwerkelijk MDMA verkocht werd op de projectlocatie.

De XTC-Expo: een tijds- en arbeidsintensief project

De organisatie van de XTC-Expo vereiste een grote inzet van mensen en middelen. SMART on Drugs is een niet-gesubsidieerde organisatie van vrijwillige medewerkers, zonder betaalde personeelsleden.

Naast de huur van het pand gedurende één maand, de bruikleenvergoeding voor de installaties en materialen van het Nederlandse Poppi Drugs Museum en Mainline, moest ook heel wat drukwerk worden geproduceerd en materiaal worden aangekocht voor de opbouw en aankleding van alle ruimtes. SMART on Drugs kon rekenen op een kleine subsidie van de Stad Gent en verwierf eigen inkomsten op basis van een crowdfundingactie, de vrijwillige bijdrage van bezoekers, inkomgelden bij stakeholders en professionele organisaties, en de verkoop van kleine versnaperingen en non-alcoholische drankjes aan de bar in de ontmoetingsruimte.

De organisatie van de XTC-Expo is een bijzonder tijds- en arbeidsintensief project gebleken. Zowel voor de op- en afbouw van de hele expositie, als voor de bestaffing van de expositie tijdens de reguliere openingsuren, heeft SMART on Drugs een beroep kunnen doen op 36 vrijwilligers. Velen van hen zijn verschillende dagen komen helpen. Bij het rondleiden van groepen en professionele actoren, en diverse lezingen en presentaties hebben 15 vaste medewerkers van SMART on Drugs bijzonder veel tijd en energie geïnvesteerd. Dit project kon enkel doorgaan dankzij de onbaatzuchtige en enthousiaste inzet van tientallen mensen.

DOELSTELLINGEN EN METHODEN VAN DE XTC-EXPO

Met de expositie wilde SMART on Drugs de volgende **doelstellingen** realiseren:

- Het genereren van een maatschappelijke en politieke dialoog. Door concrete toekomst-scenario's in de vorm van een artistiek ontwerp voor te leggen aan bezoekers, wilden we het gesprek rond drugbeleid en rond regulering van psychoactieve middelen depolariseren.
- Het vergroten van bewustwording onder het algemeen publiek over de Belgische MDMA-problematiek en mogelijke oplossingen.
- Op een creatieve manier voorlichting aanbieden over verschillende druggerelateerde thema's: over het specifieke product MDMA en andere middelen en de risico's voor de gebruiker, over drugbeleid en de (onbedoelde) gevolgen daarvan, en over uiteenlopende reguleringsmodellen.
- Het in kaart brengen van maatschappelijke reacties op verschillende scenario's voor de gereguleerde verkoop van MDMA, door middel van een publieksenquête.

Om deze doelstellingen te realiseren, werden drie **methoden** met elkaar gecombineerd:

1. een 'ervaringsgerichte' of 'immersieve' methode;
2. een publieksenquête; en
3. observaties en informele gesprekken met bezoekers.

Ervaringsgerichte of immersieve methode

Op de eerste verdieping van de Expo bevonden zich de ervaringsgerichte of immersieve ruimtes. Met de kunstinstallatie namen we bezoekers mee naar een wereld waarin de verkoop van XTC voor individuele consumptie toegestaan is, telkens volgens een ander scenario (smartshop, apotheek en club).

Met de fictieve installaties wilden we vermijden dat gesprekken met en tussen bezoekers snel verzanden in discussies over het feit of illegale drugs wél of níet moeten gereguleerd worden, maar de mogelijkheid creëren om samen te reflecteren over heel uiteenlopende scenario's en voorwaarden voor een gereguleerde verkoop. Door de ervaringsgerichte methode kon de bezoeker zich makkelijk inleven in mogelijke toekomstscenario's en werden de concrete keuzes die binnen de scenario's voorliggen, tastbaar. Daarvoor werden ook twee interactieve toestellen geïnstalleerd, waarmee de bezoekers (fictieve) XTC-verpakkingen konden verkrijgen om mee naar huis te nemen. Op de geurbeleving van de gasten werd ook doelbewust gewerkt met aangepaste geuren in elke ruimte.

Een van de doelen van de XTC-Expo was het informeren van de bezoekers over XTC en andere drugs en drugbeleid in de ruime zin. Bezoekers konden diverse panelen met informatie over drugpreventie en schadebeperkende strategieën (zoals 'drug checking') en drugbeleidsmodellen in andere landen bekijken. In alle ruimtes van de expositie werden verschillende ronde bordjes opgehangen met korte feitelijkheden of cijfergegevens ('Wist-je-dat-bordjes'). Die informatie moest de bezoeker ook stimuleren om mee na te denken over de praktische uitvoering van elk scenario.

De publieksenquête

De hierboven beschreven ervaringsgerichte methode werd gecombineerd met een anonieme survey onder de bezoekers. Deelnemers konden de enquête invullen via hun smartphone door een QR-code bij de ingang te scannen. Wie dat wilde, kon de enquête op papier of met een tablet invullen. De vragenlijst was beschikbaar in het Nederlands en het Engels. Deelname aan de enquête was vrijwillig, en bezoekers konden op elk moment beslissen om van deelname af te zien.

De vragenlijst werd geïnspireerd door de survey die de Nederlandse onderzoekers voor de XTC-winkel hadden ontwikkeld, maar werd grondig aangepast met nieuwe vragen en antwoordmogelijkheden. Door middel van de publieksenquête kunnen we nagaan onder welke voorwaarden en in welke setting bezoekers van de XTC-Expo gereguleerde toegestane verkoop van XTC in onze maatschappij acceptabel vinden. Onderzoekers van het Instituut voor Sociaal Drugsonderzoek van de Universiteit Gent, van de Crime & Society Research Group van de Vrije Universiteit Brussel, en van SMART on Drugs analyseerden de data, en de bevindingen worden gedeeld met wetenschappelijke peers, beleidsmakers en het breder publiek.

Observaties en informele gesprekken met bezoekers

Als aanvulling op de ervaringsgerichte methode en de publieksenquête werd door het aanwezige Expo-personeel met regelmaat informeel gepolst bij bezoekers naar hun indrukken over de hele tentoonstelling en hun persoonlijke voorkeuren voor specifieke toekomstscenario's. Deze informele exitgesprekken vormen een kwalitatieve benadering van hoe de bezoeker de Expo ervaren heeft. Deze informatie werd na elke dag opgeslagen in een online vastgelegd logboek. Ook hier werd de anonimiteit van elke bezoeker gewaarborgd.

Methodologische reflectie

Het is evident dat de totale groep bezoekers aan de XTC-Expo in Gent géén dwarsdoorsnede of representatieve steekproef van de Belgische bevolking kan zijn. Hoewel er geen financiële drempel was, zijn er ongetwijfeld een aantal factoren die het profiel van de bezoekers en dus ook de resultaten van de publieksenquête hebben gekleurd:

- We bereikten voornamelijk mensen die op één of andere manier in het onderwerp geïnteresseerd waren.
- De locatie zorgde ervoor dat de bezoekers voornamelijk uit Gent of Oost-Vlaanderen kwamen.
- Het immersieve karakter van de tentoonstelling en de georganiseerde groepsbezoeken met professionele actoren zorgden ervoor dat veel mensen samen met elkaar de verschillende ruimtes bezochten en gelijktijdig de enquête invulden. Mogelijk vertekende dit de resultaten.
- De opbouw van de expo met vaste volgorde van te doorlopen ruimtes en selectie van informatie kan ook een effect gehad hebben op wat mensen in de survey invulden.
- Sommige mensen vonden de vragenlijst te lang en bepaalde vragen te moeilijk en dus kan een zekere enquête-moeheid bepaalde antwoorden hebben beïnvloed.

DE XTC-EXPO: EEN RONDLEIDING

De XTC-Expo kon bezocht worden van zondag 14 april 2024 tot woensdag 15 mei 2024 in een pand in de Speldenstraat nabij de Vrijdagsmarkt in het centrum van Gent. Het publiek kon er (gratis) terecht op woensdagen, vrijdagen en zaterdag en op twee zondagen. Voor de XTC-Expo werd een geschikte en makkelijk bereikbare locatie gezocht, zodat naast genodigden ook het bredere publiek zijn weg naar het project zou vinden. Het uitstalraam moest de interesse wekken van voorbijgangers.

Inkom: start van de Expo

Bij het binnenkomen werd elke bezoeker door een medewerker van SMART on Drugs onthaald. De algemene opzet van de expositie werd toegelicht en de bezoeker kreeg informatie over het te volgen parcours en de publieksenquête (zie verder). Daarnaast werd ook duidelijk gecommuniceerd dat de XTC-Expo werd opgezet om het debat over een effectiever drugbeleid te stimuleren en niet om het gebruik van drugs aan te moedigen. Immers, het gebruik van alcohol en andere roesmiddelen houdt altijd risico's in.

De inkom was de start van de XTC-Expo. Deze werd aangekleed met informatieborden over de schadelijkheid van verschillende drugs, enkele cijfers over drugbeleid en informatie over effectieve drugpreventie en schadebeperking ('*harm reduction*').

Ontmoetingsruimte

Naast het onthaal omvatte de benedenruimte ook een kleine bar en een ontmoetingsruimte met enkele zetels, tafels en stoelen. Deze ruimte werd gebruikt voor informele gesprekken met de gasten nadat ze de immersieve tentoonstelling hadden bezocht (de zogenaamde exitgesprekken) en voor de nabespreking met organisaties en stakeholder-groepen. Ook de thematische presentaties, het politieke debat en de andere groepsactiviteiten vonden hier plaats. In een hoek van de ontmoetingsruimte stond ook een stand van SMART on Drugs zelf, met informatie over de missie en de standpunten van de burger- en expertsbeweging.

In de eerste ruimtes op de eerste verdieping van de Expo werd de huidige situatie verbeeld: de illegale productie en handel in MDMA. In de andere drie ruimtes betraden bezoekers een fictieve wereld waarin de beslissing om de productie van XTC te reguleren reeds genomen was. De bezoekers liepen achter-eenvolgens door drie verschillende verkooppunten: een smartshop, een apotheek en een club. Elk verkooppunt hanteerde eigen regels, mogelijkheden en beperkingen voor de aankoop van XTC, met verschillende vormen van informatievoorziening, assortimenten en toegangsvoorwaarden.

De illegaliteit en haar gevolgen

Op de eerste verdieping belandde de bezoeker eerst in een kleine ruimte die verbeeldde welke ecologische schade de illegale productie van MDMA met zich meebrengt. Deze schade werd gesymboliseerd door vaten en jerrycans die achteloos in de natuur werden achtergelaten. Aan de wand hingen krantenartikelen over opgedoekte labo's en illegale dumpingen van drugsafval. Meteen daarna was in de aanpalende ruimte een illegaal XTC-labo te zien, met inbegrip van blauwe vaten, pipetten, chemische poeders, bunsenbranders, bokalen, een tabletteermachine, enz.

1

De smartshop als commercieel model

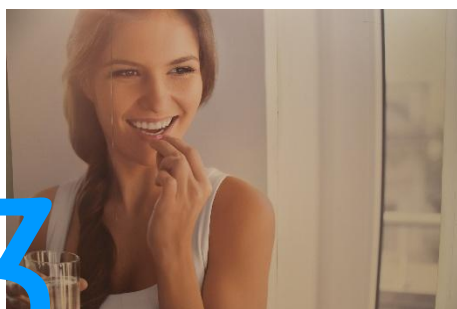
In de volgende ruimte belandde de bezoeker in een felgekleurde smartshop, een MDMA-winkel met attractieve reclame, snoeproze posters, bewegende decoraties en uitgestalde pillen in allerlei kleuren. De winkelruimte baadde doelbewust in een kauwgomballen-geur. Aan de verkoopbalie stond een menu waaruit de winkelklant verschillende soorten MDMA kon kiezen.

2

Verkoop via een apotheek

Deze ruimte was ingericht zoals een apotheek: klinisch witte muren, apotheekkasten gevuld met (nep)medicijndoosjes, en een typische 'ziekenhuisgeur' (d.m.v. een sterk ontsmettend schoonmaakmiddel). Aan de balie kon elke gast op een knop drukken, waarna een dispenser één medicijndoosje met XTC liet tevoorschijn komen. Elke MDMA-verpakking bevatte - naast enkele neppillen - een bijsluiter met productinformatie, waarschuwingen omtrent de mogelijke effecten en neveneffecten van MDMA en instructies om hulp te zoeken bij problemen.

3

Verkoop via automaten in het nachtleven

In de laatste ruimte werd een discotheek nabouwd, met zwarte toneeldoeken, flitsende lichten, een DJ-booth en muziek met een stevige beat. Aan de muur hing een MDMA-automat (een oude sigarettenautomaat). Met een 'agecoin' konden bezoekers een kleurig doosje uit het apparaat halen met daarin twee pillen. Als ze het doosje uit de automaat trokken, ging de dansmuziek voor enkele seconden luider spelen met snellere beats. Aan de buitenzijde van de ruimte hingen tientallen flyers en affiches van allerlei evenementen in het nachtleven.

4

DE BEZOEKERS

De XTC-Expo was drie dagen per week geopend voor het brede publiek, met enkele uitzonderingen van vier dagen. Minderjarigen mochten de Expo enkel bezoeken onder begeleiding van een volwassene.

Op momenten dat de Expo gesloten was voor het grote publiek werden stakeholders uitgenodigd. Zij konden naast het bezoek aan de expo een aangepast programma krijgen met een rondleiding en uitzettingen over druggerelateerde thema's (bv. schadebeperkende interventies, of ervaringen met regulering in het buitenland). Er bestond ook de mogelijkheid om interne vergaderingen te houden (bijvoorbeeld een nabespreking of teamvergadering). De XTC-Expo werd op deze manier bezocht door studenten uit het hoger onderwijs (opleidingen criminologie, toegepaste psychologie en sociaal werk) en professionele actoren uit sectoren zoals preventie, drughulpverlening, justitie, politie, beleid, sociaal werk, onderzoek, nightlife, enz.

In totaal kreeg de XTC-Expo 1.200 bezoekers over de vloer. Daarvan vulden 1.002 mensen de publieks-enquête op een geldige en volledige manier in (84% van alle bezoekers).

De meeste bezoekers hadden over het bestaan van de XTC-Expo vernomen via mond-aan-mond-reclame (29,8%), SMART on Drugs-medewerkers (20%) of sociale media (15%) (zie Figuur 1). Bijna 8 procent van de bezoekers ontdekte de XTC-Expo via de traditionele media (kranten, televisie of radio). Een aantal professionele stakeholders werd via de organisatie waar ze voor werken uitgenodigd voor een bezoek, en groepen studenten kwamen onder begeleiding van een docent naar de Expo. Ondanks inspanningen om met flyers en posters bezoekers te lokken, bleken deze wervingsstrategieën weinig resultaat op te leveren.

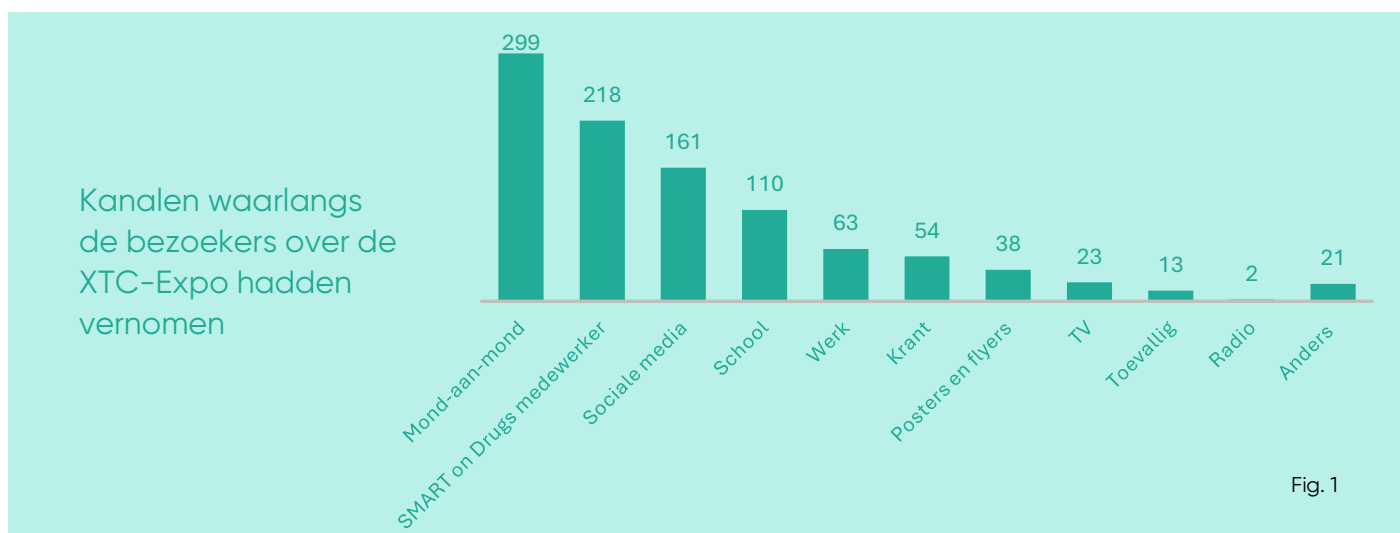

Fig. 1

Sociodemografische gegevens

De gemiddelde leeftijd van de bezoekers bedroeg 34 jaar; de jongste bezoeker was 15 jaar en de oudste 81 jaar. De grootste groep (44,8%) was tussen de 18 en 29 jaar oud. Minder dan 1% was jonger dan 18 jaar. Dat is logisch aangezien minderjarigen de Expo enkel konden bezoeken onder begeleiding van een volwassene. Bijna 60 procent van de bezoekers waren vrouwen (zie Figuur 3 hieronder).

Bijna twee op drie bezoekers was afkomstig uit Oost-Vlaanderen (62%). Verder ontving de Expo kleinere aantallen bezoekers uit de andere Vlaamse provincies en Brussel en een tiental bezoekers uit Wallonië. Drieëntwintig bezoekers (2,3%) waren woonachtig in het buitenland: het betrof voornamelijk Erasmusstudenten die tijdens de Expo een opleiding in Gent volgden.

De meerderheid van de bezoekers was hoogopgeleid: 37,6% had een masterdiploma, 34,4% een bachelordiploma, en 3,8% een doctoraat. Daarnaast had 21,8% een diploma van het hoger middelbaar onderwijs, 2,1% van het lager middelbaar, 0,2% een lager schooldiploma, en 0,1% geen diploma.

De grote meerderheid van de bezoekers van de Expo had betaald werk, namelijk 656 bezoekers (65,7%). De op een na grootste groep bestond uit studenten (27,1%). Daarnaast waren er drie kleinere groepen: gepensioneerden (2,7%), personen met een vervangingsinkomen (2,6%) en werkzoekenden (1,8%).

We hebben bij de bezoekers gepeild naar de wijze waarop het gezin financieel rondkomt aan het einde van de maand. Hierbij gaf 40,3% van de bezoekers aan dat zij makkelijk rondkomen en 27,5% zeer makkelijk. De derde grootste groep bestond uit bezoekers die neutraal antwoordden op deze vraag (26,2%). Ten slotte waren er nog twee kleinere groepen: 57 bezoekers (5,7%) gaven aan dat zij moeilijk rondkomen, en 2 bezoekers (0,2%) gaven aan dat zij zeer moeilijk rondkomen.

We vroegen ook aan de bezoekers of ze zich rekenen tot een bepaalde levensbeschouwelijke strekking. De helft van hen noemde zich atheïst (50%), 26% noemde zich agnost, 7% christelijk, maar niet katholiek, 5% katholiek, 1% Oosters religieus en 1% islamitisch.

In de vragenlijst peilden we verder naar de politieke voorkeur van onze bezoekers. We stellen vast dat zij meer affiniteit hebben met de ideeën van partijen zoals Vooruit, Groen en de PvdA. Ze voelen zich het minst verbonden met de ideeën van het Vlaams Belang, gevolgd door N-VA (zie Figuur 2).

Verbondenheid van bezoekers met politieke partijen (N=1002)

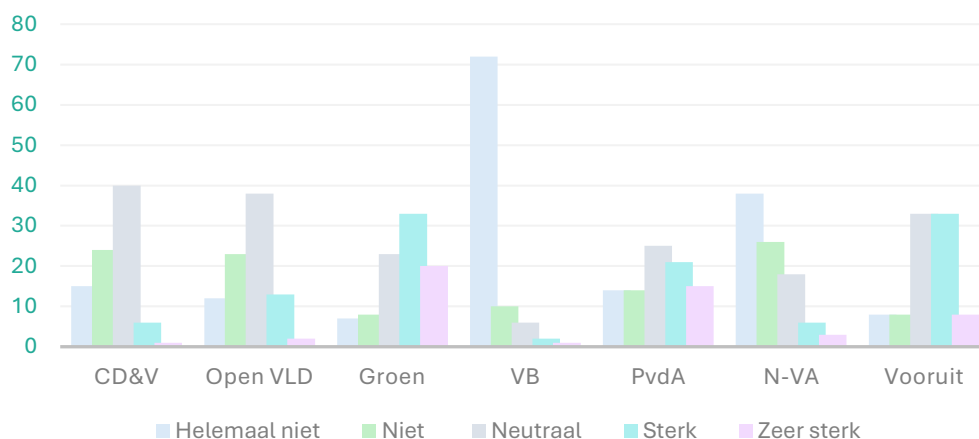
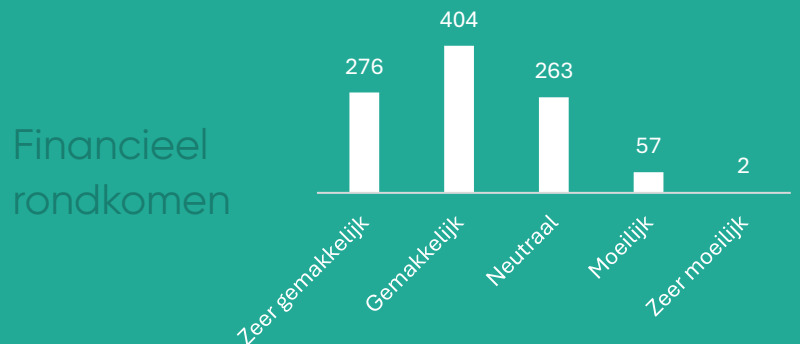
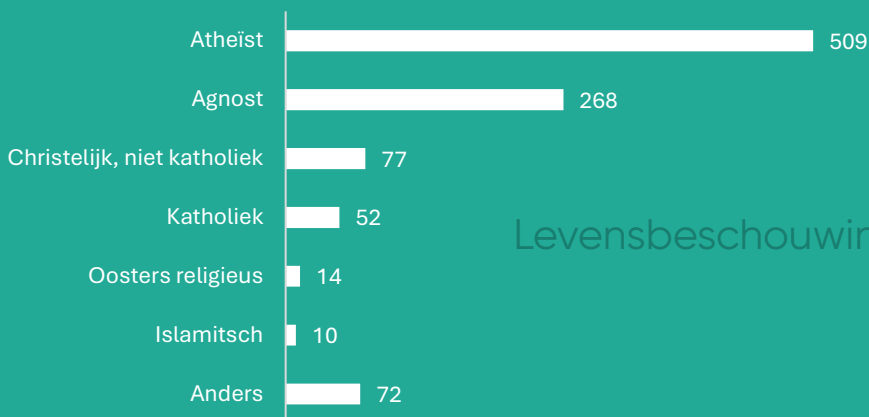
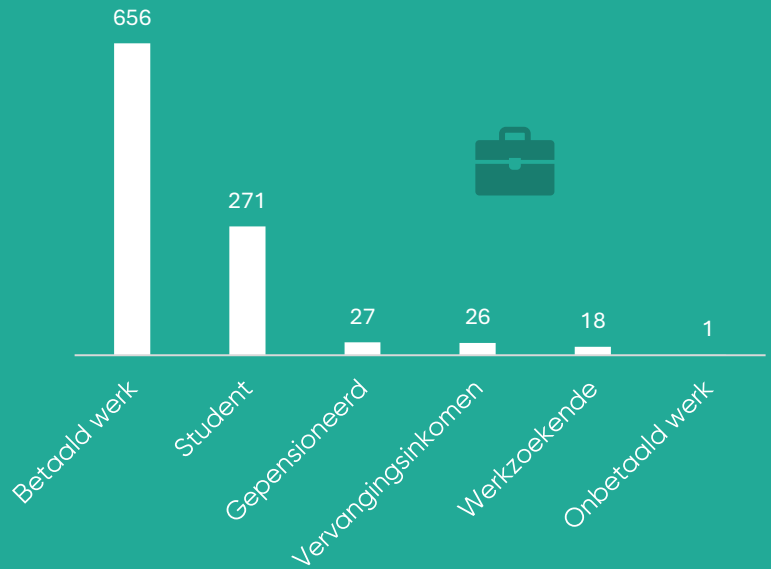
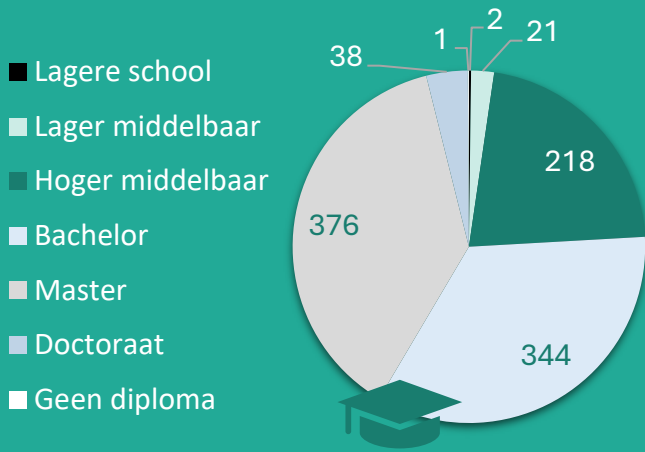
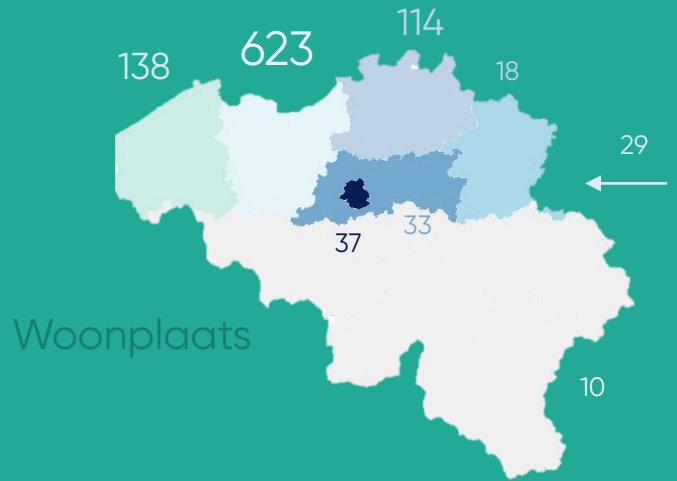

Fig. 2

Profielschets bezoekers (N=1002) Fig. 3

Druggebruik

In de bevraging bevroegen we de bezoekers hun middelengebruik. Uit Figuur 4 blijkt dat de meeste bezoekers ervaring hadden met legale drugs zoals tabak en alcohol. 34,5% had ervaring met gebruik van illegale drugs. 16,4% gebruikte een illegale drug in het afgelopen jaar.

In de enquête peilden we naar de ervaring met het gebruik van MDMA bij onze bezoekers.

De meerderheid van de bezoekers (n=563; 56%) had geen enkele ervaring met het middel; 44% van de deelnemers had het middel minstens één keer gebruikt. De meesten daarvan gebruikten MDMA enkele keren per jaar (n=226; 23%) of hadden het ooit gebruikt, maar niet in het afgelopen jaar (n=157; 16%). 56 bezoekers (6%) gebruikten MDMA maandelijks of vaker.

Druggebruik van bezoekers (N=1002)

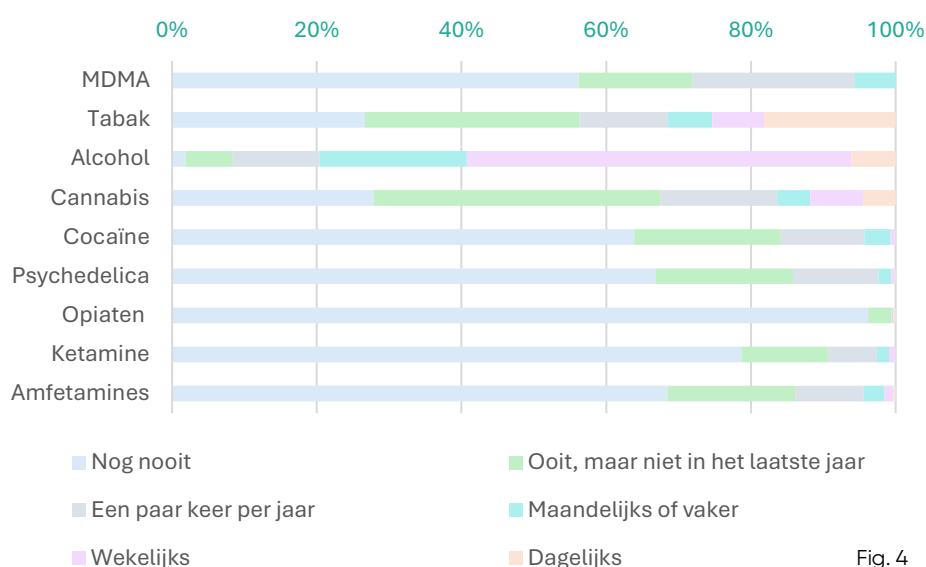

Fig. 4

Gevaarlijksinschatting MDMA (N=1002)

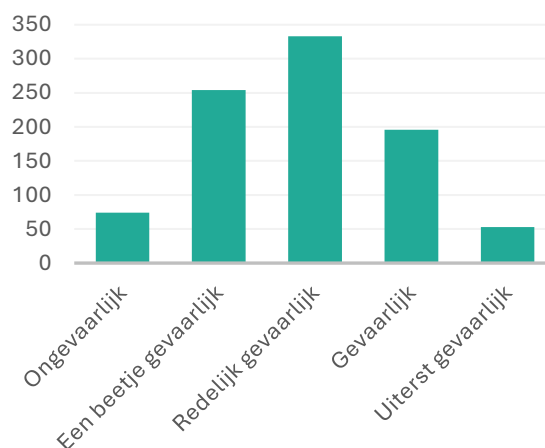

Fig. 5

We vroegen de bezoekers hoe gevaarlijk zij het gebruik van MDMA inschatten. Uit Figuur 5 leiden we af dat 36,6% van de deelnemers denkt dat MDMA 'redelijk gevaarlijk' is. Eén op vijf (21%) vindt MDMA 'gevaarlijk' en 5,8% denkt dat het 'uiterst gevaarlijk' is. Anderzijds vindt 8,1% het gebruik van MDMA geheel ongevaarlijk is en meer dan een kwart (27,9%) vindt het 'een beetje gevaarlijk'. 9,2% geeft aan hierover geen idee te hebben.

Opinies regulering XTC

De bezoekers kregen tien stellingen PRO regulering, en acht stellingen CONTRA regulering van XTC. Ze konden per stelling aangeven in welke mate ze al dan niet akkoord gingen. Deze vragen vulden mensen in voor ze aan de immersieve Expo begonnen (meer bepaald in de ruimtes rond de illegaliteit), en zeggen bijgevolg iets over de initiële opvattingen waarmee de bezoekers de Expo betraden.

De meerderheid van de bezoekers ging akkoord met de stellingen pro regulering van XTC (zie Figuur 6).

Ze stemden het vaakst in met de stellingen dat door regulering de zuiverheid en dosis van XTC gecontroleerd en gegarandeerd kan worden (90%), dat de politie zich op andere vormen van criminaliteit en maatschappelijke problemen kan concentreren (81%) en dat bestraffing van gebruikers nu onnodig het justitieel apparaat belast (77%).

Stellingen pro regulering van XTC (N=1002)

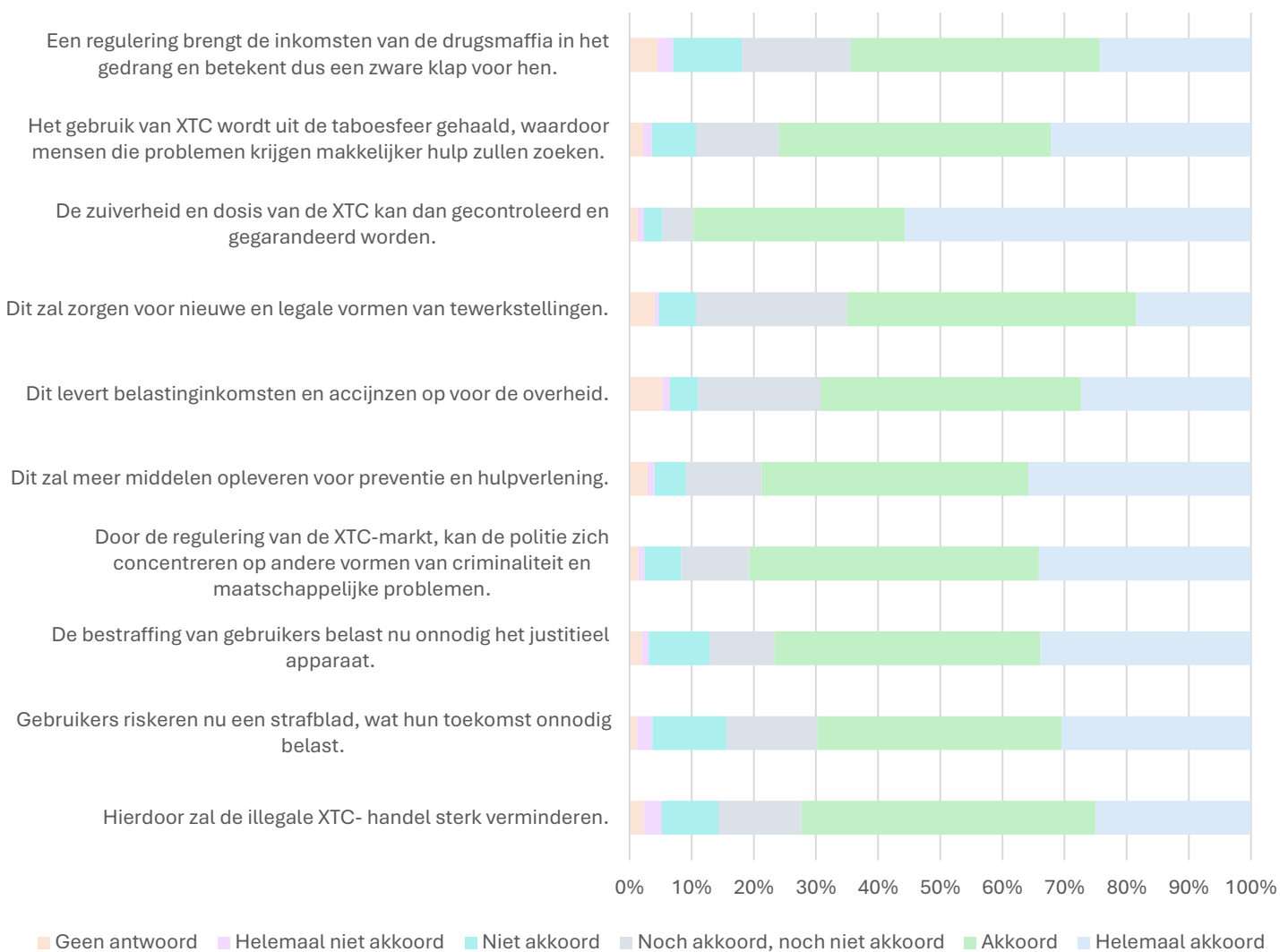
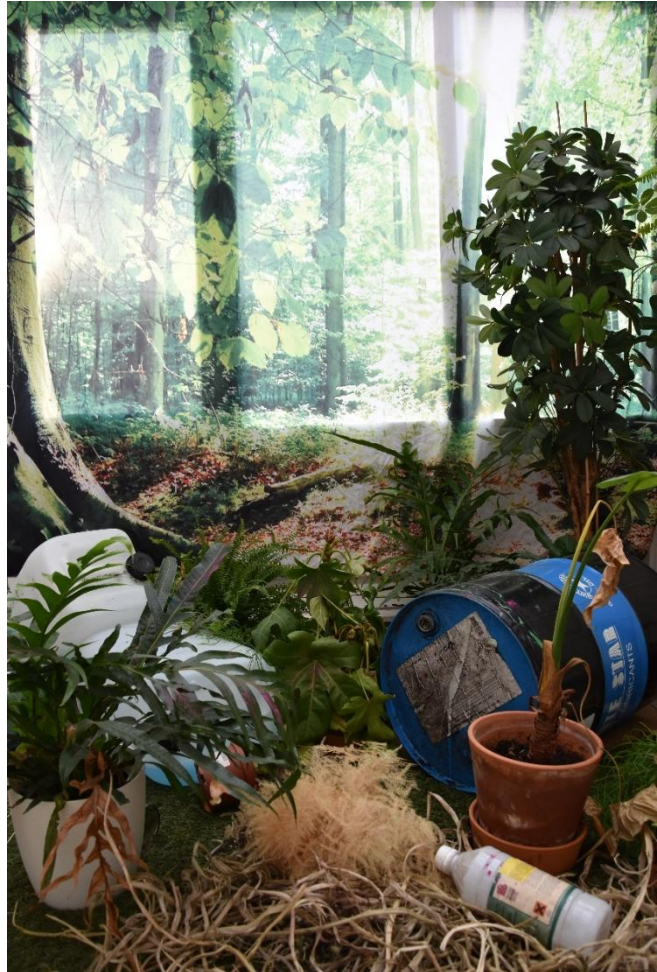

Fig. 6

De meerderheid van de bezoekers waren niet akkoord met de meeste stellingen contra regulering, met name dat door regulering de veiligheid van de samenleving in gedrang komt (74%) en dat regulering een verkeerd signaal is van de overheid, omdat het dan druggebruik goedkeurt (67%) (zie Figuur 7).

De meerderheid ging akkoord met de stellingen dat de georganiseerde criminaliteit de illegale XTC-markt niet zal opgeven en XTC zal blijven aanbieden (58%) en dat georganiseerde criminaliteit zich zal gaan bezighouden met andere vormen van criminaliteit (53%) (zie Figuur 7).

Stellingen contra regulering van XTC (N=1002)

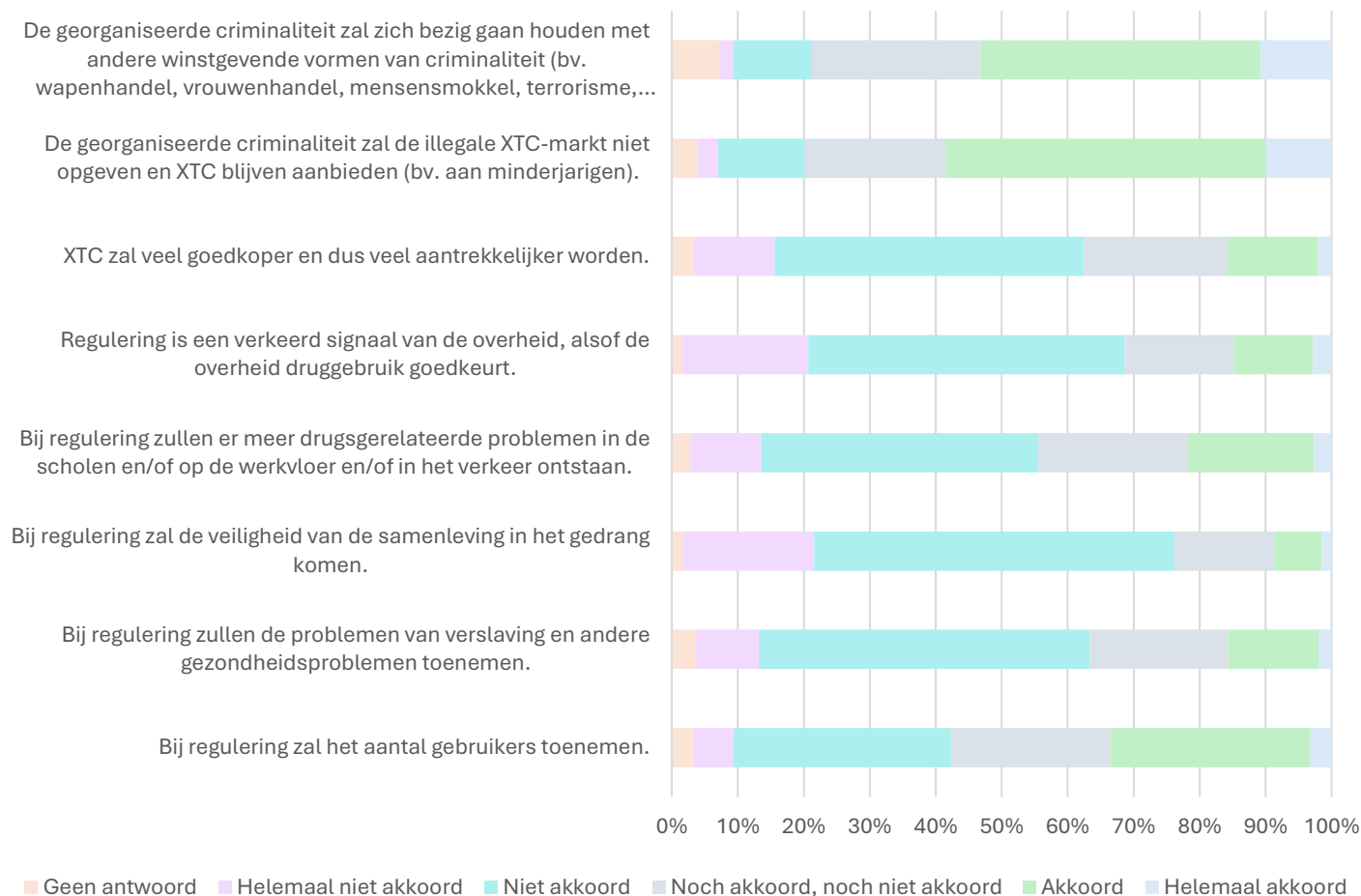

Fig. 7

Verkoopsscenario's van XTC

1. De XTC-smartshop

In de XTC-smartshop werd de bezoekers gevraagd wat volgens hen een geschikte leeftijdsgrens is om XTC in zo'n winkel te mogen kopen. Meer dan de helft van de respondenten (54,7%) vond dat 21 jaar de minimumleeftijd hoorde te zijn, meer dan een derde van de bezoekers 18 jaar (38,7%), en eenendertig bezoekers (3%) 16 jaar. Zes bezoekers (0,6%) vonden dat er geen leeftijdslimiet moest worden opgelegd (zie Figuur 8).

XTC komt momenteel vooral voor in pilvorm, maar bij een regulering zou het ook onder andere vormen kunnen worden verkocht: in drinkbare shotjes, als lolly's, brownies of koekjes. De bezoekers kregen de vraag in welke vorm XTC verkocht zou mogen worden. Ze konden meerdere antwoordmogelijkheden aanduiden. De meest acceptabele vorm volgens de bezoekers bleef de pil- of capsulevorm (n=931; 92,9%). De andere productvormen werden telkens door 15 tot 20% van de bezoekers aangeduid (zie Figuur 9).

Minimumleeftijd voor de aankoop van XTC in een smartshop (N=1002)

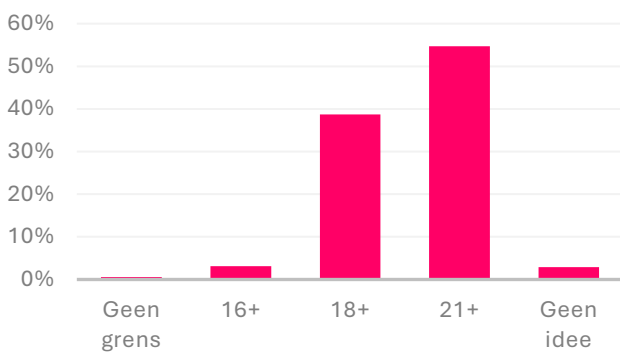

Fig. 8

Vormen waarin XTC verkocht zou moeten worden (N=1002)

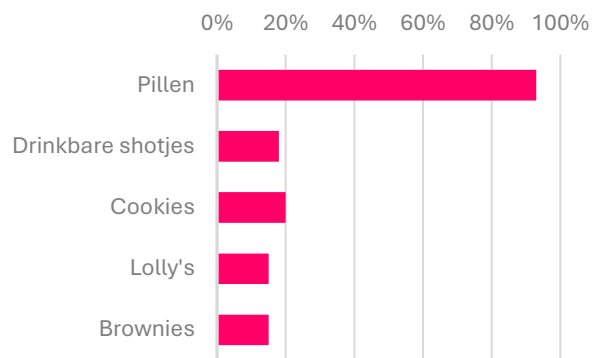

Fig. 9

Heel weinig bezoekers vonden een verpakking met afschrikwekkende beelden (n=42; 4%) of een kleurrijke, aantrekkelijke verpakking (n=37; 4%) gewenst.

Bijna alle bezoekers aan de Expo (n=897; 89,5%) vonden het geen goed idee om XTC in een smartshop aan te bieden met reclame en promoties (zie Figuur 10). Bij de laatste vraag over het smartshop-model waren vrijwel alle bezoekers (n=979) het eens met het voorstel om informatiemateriaal over veilig XTC-gebruik mee te geven bij de aankoop van XTC in een smartshop (zie Figuur 11).

We vroegen de bezoekers of er al dan niet een limiet moet staan op het aantal pillen dat men per maand in een smartshop kan kopen, en hoeveel dit maximum dan moet bedragen. 121 bezoekers (12,1%) antwoordde een maximum van 1 pil per maand, 270 bezoekers (27%) 3 pillen, 204 bezoekers (20,4%) 5 pillen, en een vijfde van de bezoekers (n=100) 10 pillen. 121 mensen (12,1%) zouden geen limiet stellen aan het aantal pillen dat men kan kopen. 186 bezoekers (18,6%) hebben geen idee of er al dan niet een limiet per maand moet worden ingesteld (zie Figuur 12).

Reclame en promoties voor XTC toegelaten (N=1002)

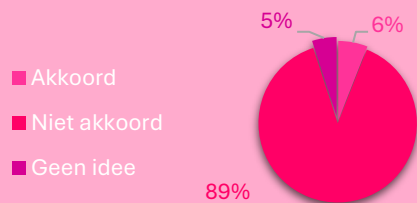

Fig. 10

Informatiemateriaal over XTC bij aankoop in smartshop (N=1002)

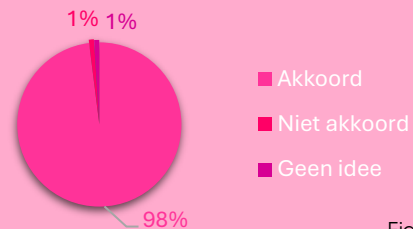

Fig. 11

Limiet op het aantal pillen bij de aankoop van XTC in een smartshop (N=1002)

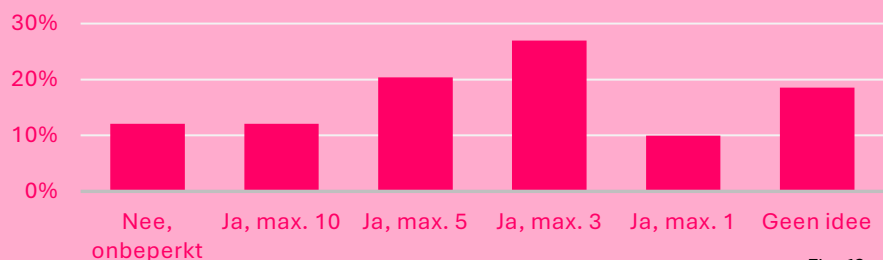

Fig. 12

Verpakking waarin XTC in een smartshop verkocht moet worden (N=1002)

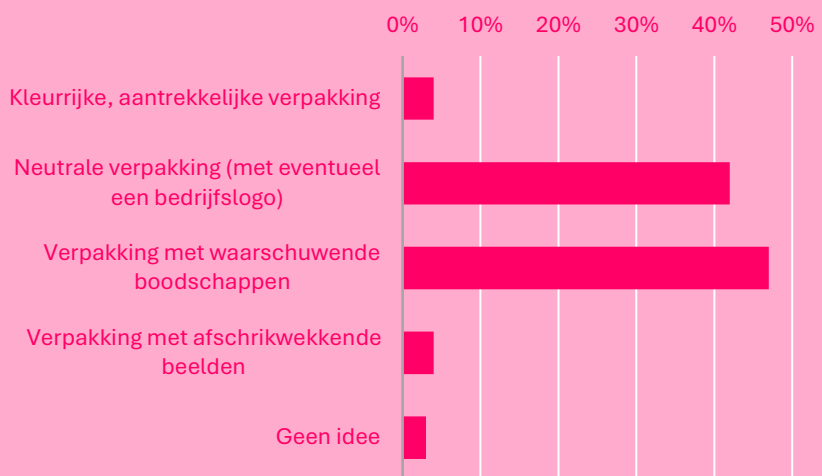

Fig. 13

2. De XTC-apotheek

Ook bij dit scenario werden de bezoekers gevraagd wat een goede leeftijdsgrens zou zijn om XTC in een apotheek te kunnen kopen. 45,4% (n=455) vond dat die grens op 21 jaar moet liggen; 43,8% op (n=439) 18 jaar en vijftig bezoekers (5,0%) op 16 jaar. Tweeëntwintig mensen (2,2%) vonden een minimumleeftijd niet nodig (zie Figuur 14).

Bijna alle bezoekers (n=975) vonden dat XTC die in een apotheek verkocht wordt, van een bijsluiter voorzien moet worden (97%). Op de vraag of het een goed idee is om een identiteitsbewijs van de klant te bekijken om hun leeftijd te controleren, antwoorden 934 bezoekers (93,2%) bevestigend.

Minimumleeftijd voor de aankoop van XTC in een apotheek (N=1002)

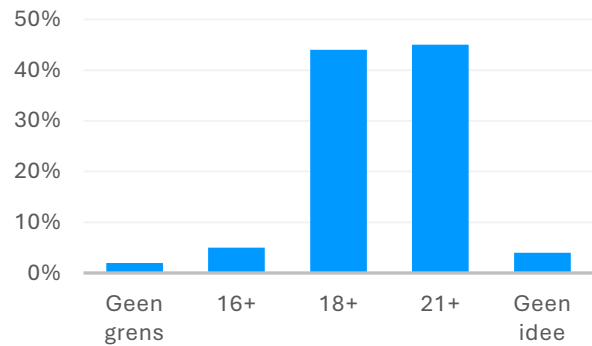

Fig. 14

Registratie van de aankoop aan de hand van identiteitskaart (N=1002)

Fig. 15

Bijna twee op drie bezoekers (n=620, 61,9%) was van mening dat de koper in een XTC-apotheek zijn identiteitskaart moet voorleggen om de aankoop te registreren in een centraal register, om op deze manier te controleren of maandelijks toegestane hoeveelheden worden overschreden. Meer dan een kwart van de bezoekers ging daar niet mee akkoord (n=271) en 111 bezoekers (11,1%) hadden naar eigen zeggen geen idee.

3. De club met XTC-automaat

In de club-setting werd aan de bezoekers gevraagd of ze het een goed idee vonden dat XTC verkocht wordt op een plaats waar het ter plekke geconsumeerd kan worden, zoals op een festival of evenement. Ongeveer evenveel bezoekers vonden dit wel (n=437) of geen goed (n=427) idee. 126 bezoekers (12,7%) hadden hier geen mening over (zie Figuur 16).

Verder vond iets meer dan 90% van de bezoekers dat er ter plekke informatie moet worden meegegeven over veilig gebruik en/of tips om negatieve ervaringen te vermijden.

In het uitgaansleven is het gebruik van meerdere psychoactieve middelen tegelijk niet ongebruikelijk. Daarom vroegen we de bezoekers of kopers van XTC in een club eerst gecontroleerd moeten worden op hun alcoholconsumptie. 322 bezoekers (32,5%) waren van mening dat iemand die alcohol geconsumeerd heeft, geen XTC mag kopen, ongeacht de hoeveelheid alcohol. Daarentegen was 41,5% (n=411) van mening dat dit wel toegestaan moet zijn, mits de persoon slechts een kleine hoeveelheid alcohol gedronken heeft. Iets meer dan een kwart (n=257) vond een alcoholcontrole bij XTC-kopers in een club niet wenselijk (zie Figuur 17).

De meest voorkomende gezondheidsrisico's die gepaard gaan met XTC-gebruik zijn oververhitting en watervergiftiging. In de club-setting werd bijgevolg aan de bezoekers gevraagd of een gratis waterflesje al dan niet moet worden meegegeven bij de aankoop van XTC in een club. Op dit flesje zou aangegeven staan hoeveel men (maximaal) moet en mag drinken om de vochtbalans in het lichaam op peil te houden. Bijna 90% was van mening dat de koper van XTC in een club ook een waterflesje dient mee te krijgen.

Verkoop van XTC op plaatsen waar het geconsumeerd wordt (bv. club) (N=990)

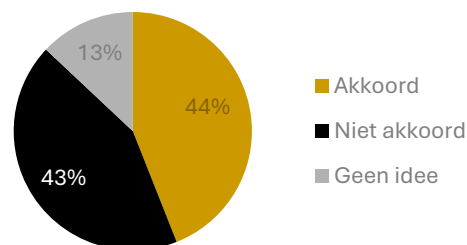
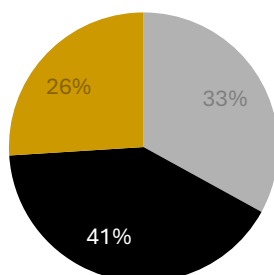

Fig. 16

Controle op alcoholgehalte bij mensen die XTC aankopen in een club (N=990)

- Ja, iemand die alcohol heeft geconsumeerd (ongeacht de hoeveelheid) mag geen XTC kopen
- Ja, iemand die een kleine hoeveelheid alcohol (max. 2 drankjes of een alcoholpromillage van 0,5) heeft gedronken, mag XTC kopen
- Nee, geen controle op het alcoholgehalte van een clubbezoeker die XTC wil kopen

Fig. 17

Tot slot kregen de bezoekers de vraag of de verkoop van XTC in een club op een bepaald uur moet stoppen. Een kwart van de bezoekers (n=247) had hier geen idee over. 20,1% (n=199) vond dat de verkoop om middernacht moet stoppen en 21,6% (n=214) om 3u. Een kleine 5% gaf een ander einduur dan de voorgestelde opties op. Een kleine dertig procent (n=281) was van mening dat er géén einduur moet zijn wat betreft de verkoop van XTC in een club (zie Figuur 18).

Einduur van XTC-verkoop in een club (N=990)

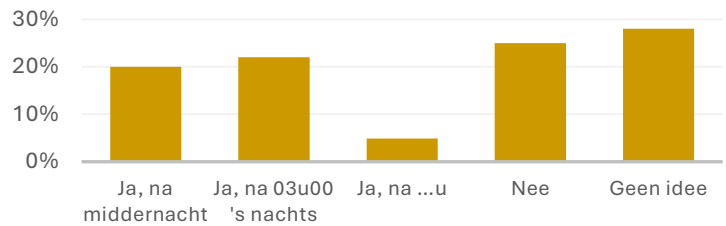

Fig. 18

Drie verkoopsscenario's tegen elkaar afgewogen

Aan het einde van het bezoek aan de XTC-Expo werd de vraag gesteld om de drie voorgestelde settings te rangschikken van "zeer slecht" naar "zeer goed". Het model dat het meest gewenst bleek bij de bezoekers aan de expo is de apotheek, 820 bezoekers vonden dit model goed of zeer goed (84,1%). Het tweede gewenste model is de smartshop, dit werd door 473 bezoekers als goed of zeer goed bevonden (48,5%). De club scoort het minst goed, met 338 bezoekers (34,6%) die dit een goede of zeer goede manier vinden om er XTC te verkopen (zie Figuur 19).

De laatste vraag in de enquête vroeg de bezoekers wie XTC mag produceren in een gereguleerde markt.

De bezoekers kregen bij deze vraag de mogelijkheid om één antwoordoptie te selecteren uit vooraf gedefinieerde antwoordcategorieën. Meer dan de helft van de bezoekers aan de expo (52,3%) antwoordde met "slechts enkele bedrijven die van de overheid een licentie hebben gekregen". 15,8% was van mening dat verenigingen zonder winstoogmerk (vzw's) XTC mogen produceren, en 11,3% meende dat bedrijven die van de overheid een licentie hebben gekregen XTC mogen produceren. 20,7% vond dat elk bedrijf dat aan de door de overheid vooropgestelde productievoorwaarden voldoet (vrije markt) XTC mag produceren (zie Figuur 20).

Beoordeling drie verkoopsmoedellen (N=976)

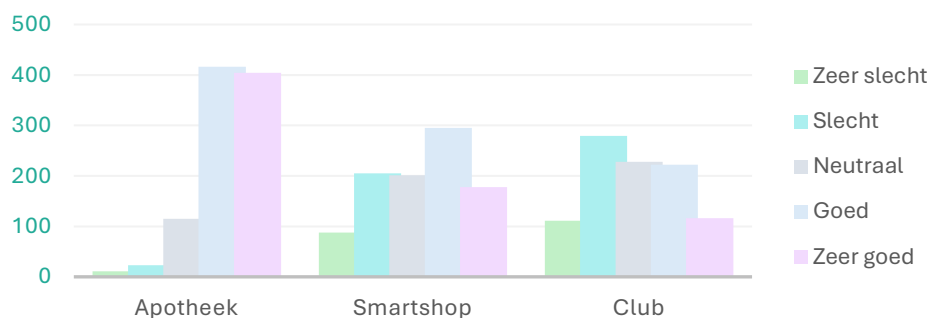
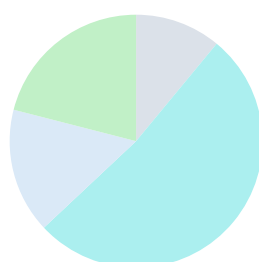

Fig. 19

Producenten die XTC mogen produceren (N=976)

- Één enkel bedrijf dat in opdracht van de overheid mag produceren
- Slechts enkele bedrijven die van de overheid een licentie hebben gekregen
- Verenigingen zonder winstoogmerk (vzw's)
- Elk bedrijf dat aan de door de overheid vooropgestelde productievoorwaarden voldoet (vrije markt)

Fig. 20

OBSERVATIES EN INFORMELE GESPREKKEN MET BEZOEKERS

Als aanvulling op de ervaringsgerichte methode en de publieksenquête werd door het aanwezige Expo-personeel bij de bezoekers informeel gepolst naar hun indrukken over de hele tentoonstelling en de opzet (zogenaamde exitgesprekken). Daarnaast konden de bezoekers hier ook feedback over geven bij de laatste vraag van de survey. Tegenover de exitgesprekken heeft de survey het voordeel dat hij anonimiteit bood. Hier presenteren we de belangrijkste bevindingen uit de survey en de gesprekken.

Positieve feedback overheerste in de reacties van de bezoekers. Men waardeerde de informatieve en educatieve inhoud van de Expo en vond dat de ruimtes visueel aantrekkelijk en professioneel opgezet waren, wat de impact van de boodschap versterkte.

// **Goede Expo, op zeer interessante en interactieve manier gebracht.**

Eén van de leukste exposities in lange tijd!

Originele tentoonstelling! Goede mix van creativiteit en informatie.

De interactieve elementen, zoals de enquête en de displays in de vorm van 'Wist-je-dat-jes?', werden als nuttige hulpmiddelen gezien om over drugregulering na te denken. De rondgang door verschillende scenario's gaf een dynamisch en meeslepend karakter aan de Expo. Verschillende bezoekers verlieten de expo met het gevoel dat ze "*veel bijgeleerd hadden*" en op basis van de aangeboden informatie meer gingen nadenken over de verschillende beleidsopties. Voor meerdere bezoekers was dit een eyeopener: reguleren kan juist een middel zijn om grip op processen te krijgen. Deze nuance - regulering als een daad van controle, niet als een vorm van loslaten - werd een terugkerend thema tijdens de gesprekken. Sommige bezoekers waren verrast door grafieken die aangeven dat alcohol en tabak schadelijker zijn dan MDMA en sommige andere illegale drugs. Dit komt tot uiting in een greep uit de citaten:

// **Toffe expo! Interessante materie, ook een eye opener in verband met alcoholgebruik.**

Heel fijn dat het mensen aanzet tot nadenken. Geen juiste of foute antwoorden. Heel boeiend en zeer benieuwd naar de algemene resultaten.

Heel interessante vragenlijst met gerichte vragen. Dit zet aan tot nadenken en informeert tegelijkertijd.

Dat veel bezoekers de expo in het gezelschap van anderen bezochten, zorgde voor levendige discussies en dialoog. Verschiedene bezoekers gaven aan dat een herhaling van dit project een goed idee zou zijn, bijvoorbeeld op andere plaatsen in Vlaanderen, of suggereerden om er zelfs een permanente tentoonstelling (of museum) van te maken.

Maar er was ook kritiek op de Expo en op de enquête. De vragenlijst werd door sommigen als (te) lang ervaren en het invullen ervan met een smartphone bleek niet altijd vlot te verlopen. Enkele bezoekers gaven aan tegen elke vorm van drugsregulering te zijn en vonden de vragenlijst daarom te sturend. Die indruk hadden sommigen ook over de volledige Expo, die volgens hen te veel pro regulering leek te zijn opgevat. Sommige bezoekers waren van mening dat de XTC-Expo vooral een publiek zou aantrekken dat zelf ervaring heeft met het gebruik van MDMA en reeds voorstander is van regulering. Een andere kritiek die een aantal keren aan bod kwam, was dat de expositie beter over de regulering van cannabis zou zijn gegaan. Het debat over cannabis werd volgens sommigen als minder controversieel en actueler ervaren.

Sommige mensen met ervaring met het gebruik van MDMA vonden dat de tentoonstelling hen weinig nieuwe kennis had opgeleverd. We kregen af en toe te horen dat er nog méér informatie mocht gegeven worden, bijvoorbeeld over schadebeperkende maatregelen of preventieve strategieën en hulpverlening. Op enkele momenten haperden bepaalde interactieve onderdelen van de Expo (zoals de auto-maat in de club) en dat vonden enkelen jammer.

Daarnaast kregen we enkele suggesties tot verbetering van de Expo. De vragenlijst mocht volgens sommige bezoekers korter. Een aantal mensen gaven aan dat het (nog) interessanter zou zijn als bezoekers zelf een mix van regels en restricties kunnen samenstellen. Enkele bezoekers suggereerden om de expositie nog immersiever en realistischer te maken. Zo stelden ze voor om in de verschillende ruimtes met bepaalde types muziek te werken, in elke ruimte acteurs te plaatsen (zodat een rollenspel met bezoekers mogelijk wordt), en nog meer gadgets te voorzien (zoals een tablet met een fictieve webshop waar de bezoeker doorheen kan scrollen).

MAATSCHAPPELIJKE DIALOOG VIA PERS EN DEBAT

Eén van de doelstellingen van de XTC-Expo was om de maatschappelijke dialoog over drugbeleid te stimuleren.

In deze context organiseerde SMART on Drugs in de marge van de XTC-Expo een politiek debat over 'het drugbeleid van morgen'. Vertegenwoordigers van Vooruit, Groen, Open VLD, N-VA, CD&V en PVDA gingen met elkaar in gesprek op de locatie van de XTC-Expo. De aanwezige politici – Mieke Schauvliege (Groen), Robin Tonniau (PVDA), Kathleen Depoorter (N-VA), Jinnih Beels (Vooruit), Jan Vanderstraeten (CD&V) en Sepp Tyvaert (Open VLD) – bezochten vooraf de XTC-Expo. Het debat werd door een 100-tal mensen bijgewoond.

Naast de persaandacht voor het politiek debat, kreeg de XTC-Expo zelf aandacht in de lokale (o.a. De Gentenaar en Radio 2 Oost-Vlaanderen), nationale (o.a. VRT en Radio 1) en internationale pers. Het gaat zowel om geschreven pers, televisie als radio. Die aandacht heeft bijgedragen tot een maatschappelijke dialoog. Hieronder, ter illustratie, het artikel op de website van de VRT van 13 maart 2024 die de XTC-Expo aankondigt:

De organisatie SMART on Drugs wil met de expo onderzoeken hoe het zou zijn als mensen de synthetische drug XTC gewoon konden kopen in een winkel. De organisatie ijvert voor de hervorming van het drugbeleid en pleit voor een vernieuwde, deskundige en menselijke aanpak. Concreet wordt een leegstaand gebouw in de Speldenstraat, in de Gentse binnenstad, ingericht met 3 decors waar mensen de drug zagezegd kunnen kopen. Er komen een apotheek, een nachtclub en een smart shop, een soort coffeeshop. De regularisatie van XTC betekent niet automatisch dat het gebruik ervan ook zal stijgen", zegt initiatiefnemer en onderzoeker aan de VUB, Steven Debbaut. In Nederland kan je bijvoorbeeld gemakkelijk cannabis kopen, maar het gebruik ligt er wel lager dan in Frankrijk en Italië, waar het verboden is. De onderzoeker ziet alvast een voordeel in de regularisatie van XTC. "Je kan dan tenminste een kwaliteitscontrole doen op het product. Nu weten mensen niet hoe straf zo'n pil is, waardoor ze te veel innemen. Debbaut wil mensen vooral doen nadenken over de manier waarop XTC verkocht kan worden, in het geval dat de drug geregulariseerd wordt. De expo start op 14 april en loopt tot 15 mei.

Op 25 maart 2024 werd de XTC-Expo, die een subsidie ontving van de Stad Gent, ook besproken op de gemeenteraad van Gent. Oppositiepartijen N-VA en Vlaams Belang stelden daarbij kritische vragen over het initiatief, en ook dat getuigt van onze bijdrage aan een 'gezond' maatschappelijk/politiek debat over de toekomst van het drugbeleid.

“Verkoop van xtc kan, reclame niet”: meer dan duizend bezoekers van experimentele expo spreken zich uit over drugsbeleid

Tot slot werd een eerste terugkoppeling van de resultaten van de XTC-Expo gepubliceerd in De Gentenaar op 2 juli 2024, het artikel kreeg de titel: "Verkoop van xtc kan, reclame niet: meer dan duizend bezoekers van experimentele expo spreken zich uit over drugbeleid."

CONCLUSIE

De XTC-Expo in Gent bood op een vernieuwende manier een ervaringsgericht platform aan om de maatschappelijke en politieke dialoog over het drugbeleid te bevorderen. Een belangrijk onderdeel van dit initiatief was de publieksenquête, die inzicht bood in de opinies van de bezoekers over geregleerde verkoopmodellen voor MDMA.

De enquête, ingevuld door 1.002 van de 1.200 bezoekers, toonde aan dat er bij de bezoekers aanzienlijke steun is voor regulering van MDMA. Het verkoopmodel dat door de bezoekers als beste ervaren werd, was de verkoop via apotheken. Bezoekers gaven aan dat een apotheek-setting meer vertrouwen biedt door het accent op veiligheid en informeren, inclusief een verplichte bijsluiter en leeftijdscontrole. De voorkeur voor smartshops lag iets lager, waarbij de focus lag op toegankelijkheid met beperkte marketing. Verkoop in clubs kreeg de minste steun, onder andere door de bezorgdheid over de combinatie van MDMA en alcoholgebruik.

Over leeftijdsgrenzen was er relatieve consensus dat 21 jaar de minimumleeftijd moet zijn om XTC te kunnen aankopen, hoewel een aanzienlijke groep 18 jaar ook aanvaardbaar vond. Er was brede steun voor verpakkingen met waarschuwinglabels en informatiemateriaal over veilig gebruik.

Reclame of promoties werden bijna unaniem afgevoerd en de meeste bezoekers vonden limieten op aankoophoeveelheden essentieel.

De Expo en de enquête hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan een genuanceerd debat over drugbeleid. Het project toonde aan dat regulering geen synoniem is voor 'vrijgeven', maar eerder controle en educatie kan bevorderen. De resultaten bevestigen dat een significant deel van het publiek open staat voor alternatieve modellen die volksgezondheid en veiligheid vooropstellen. Bij dit resultaat moet wel de kanttekening geplaatst worden dat het publiek geen representatieve steekproef van de bevolking is.

De XTC-Expo kan worden beschouwd als een effectief middel om de publieke opinie te peilen en het bewustzijn rond MDMA en drugbeleid te vergroten. Verdere herhaling van dit project, eventueel in andere regio's of met een focus op andere middelen zoals cannabis, kan bijdragen aan een breder maatschappelijk draagvlak voor hervormingen in het drugbeleid.

BIBLIOGRAFIE

- Anderson D.M., Rees D.I., Sabia J.J., en Safford, S. (2021). Association of Marijuana Legalization With Marijuana Use Among US High School Students, 1993–2019. *JAMA Netw Open*. 2021 ; 4 (9): e2124638.
- Becker, G.S., Murphy, K.M. en Grossman, M. (2004). *The Economic Theory of Illegal Goods: The Case of Drugs*. National Bureau of Economic Research, Working Paper 10976. <http://www.nber.org/papers/w10976> Accessed 05.13.11
- Boerman, F., Grapendaal, M., Nieuwenhuis, F., en Stoffers, E. (2017). *Nationaal dreigingsbeeld, georganiseerde criminaliteit*. Zoetermeer: Dienst Landelijke Informatieorganisatie.
- Colman, C., De Seranno, S., en Pardal, M. (2023). Opgeruimd staat netjes? De ontmanteling en nazorg van synthetische drugsdumpingplaatsen in België. *Panopticon*, 44 (3), 185–203.
- Danforth, A.L., Grob, C.S., Struble, C., Feduccia, A.A., Walker, N., Jerome, L., ... en Emerson, A. (2018). Reduction in social anxiety after MDMA-assisted psychotherapy with autistic adults: a randomized, double-blind, placebo-controlled pilot study. *Psychopharmacology*, 235(11), 3137–3148.
- Decorte, T., De Grauwe, P. en Tytgat, J. (2016). *Cannabis onder controle. Hoe?* Leuven: Lannoo Campus (ISBN 978 94 014 4200 8).
- De Gregorio, D., Aguilar-Valles, A., Preller, K.H., Heifets, B.D., Hibicke, M., Mitchell, J., en Gobbi, G. (2021). Hallucinogens in mental health: preclinical and clinical studies on LSD, psilocybin, MDMA, and ketamine. *Journal of Neuroscience*, 41(5), 891–900.
- Elsy, J.W.B., Wuestman, V.A.F., en Fieten, A. (2023). User perceptions of long-term costs and benefits of MDMA use: findings from a large online sample. *Drugs: Education, Prevention and Policy*, 1–13. <https://doi.org/10.1080/09687637.2023.2284643>
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA) (2010). *Harm reduction: evidence, impacts and challenges*. Lissabon: EMCDDA. <http://www.emcdda.europa.eu/publications/monographs/harm-reduction>
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA) (2023). *European Drug Report 2023: Trends and Developments*. Lissabon: EMCDDA.
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA) en Europol (2023). *Amphetamine: new analysis on Europe's most common synthetic stimulant highlights sophisticated EU-based production and environmental concerns*. Lissabon: EMCDDA.
- Global Commission on Drug Policy (2011), *War on Drugs*. Geneva.
- Global Commission on Drug Policy (2019), *Classification of drugs: when science was left behind*. Geneva.
- Hallam, C., Bewley-Taylor, D., en Jelsma, M. (2014) *Scheduling in the international drug control system* [pdf]. Amsterdam: Transnational Institute, Series on Legislative Reform of Drug Policies No. 25, TNI/IDPC, pp. 13–14. Available at: https://www.tni.org/files/download/dlr25_0.pdf
- Hughes, B. en Winstock, A.R. (2012) Controlling new drugs under marketing regulations. *Addiction*, 107 (11), 1894–1899. <https://doi.org/10.1111/j.1360-0443.2011.03620.x> .
- Inserra, A., De Gregorio, D., en Gobbi, G. (2021). Psychedelics in psychiatry: neuroplastic, immunomodulatory, and neurotransmitter mechanisms. *Pharmacological Reviews*, 73(1), 202–277.
- MacCoun, R.J. en Reuter, P. (2001). *Drug war heresies: learning from other vices, times, and places*. Cambridge, U.K.; New York: Cambridge University Press.

- Mitchell, J.M., Bogenschutz, M., Lilienstein, A., Harrison, C., Kleiman, S., Parker-Guilbert, K., Ot'alora G.M., et al. (2021). *MDMA-assisted therapy for severe PTSD: A randomized, double-blind, placebo-controlled phase 3 study*. *Nature Medicine*, 27 (6), 1025-1033.
- Noack, J., en Nelen, H. (2023). Drug-Related Organized Crime in the Meuse Rhine Euroregion and the Role of National Borders, 63-83. In Nelen, H. en Siegel, D., *Organized Crime in the 21st Century*. Cham: Springer Nature.
- Nutt, D. (2009). Equasy – An overlooked addiction with implications for the current debate on drug harms, *Journal of Psychopharmacology*, 23 (1), 3-5. doi: 10.1177/0269881108099672.
- Nutt D.J., King L.A., Saulsbury W., et al. (2007). Development of a rational scale to assess the harm of drugs of potential misuse. *Lancet*, 369, 1047-1053.
- Pardal, M., Colman, C., en Surmont, T. (2021). Synthetic drug production in Belgium : environmental harms as collateral damage? *Journal of Illicit Economies and Development*, 3(1), 36-49. <https://doi.org/10.31389/jied.84>
- Puras, D. en Hannah, J. (2017). Reasons for drug policy reform: prohibition enables systemic human rights abuses and undermines public health, *British Medical Journal*, 356, i6586. doi: 10.1136/bmj.i6586
- Room, R. en Reuter, P. (2012). How well do international drug conventions protect public health? *Lancet*, 379 (9810), 84.
- Reuter, P. en Pardo, B. (2017). New psychoactive substances: Are there any good options for regulating new psychoactive substances? *International Journal of Drug Policy*, 40, 117-122. doi: 10.1016/j.drugpo.2016.10.020.
- Reuter, P. en Trautmann, F. (2009). *A Report on Global Illicit Drug Markets 1998-2007*. European Commission <https://www.exundhopp.at/www1/drogenbericht.pdf> Accessed 04.19.11.
- Sessa, B. (2018). Why MDMA therapy for alcohol use disorder? And why now?. *Neuropharmacology*, 142, 83-88.
- Simmler, L.D., en Liechti, M.E. (2018). Pharmacology of MDMA-and amphetamine-like new psychoactive substances. *New Psychoactive Substances: Pharmacology, Clinical, Forensic and Analytical Toxicology*, 143-164.
- Stevens, A. (2010). *Drugs, crime and public health: The political economy of drug policy*. Abingdon: Routledge.
- Transform Drug Policy Foundation (2020). *How to regulate stimulants. A practical guide*. Transform, UK.
- UNODC (2020). *Drug Supply*. In UNODC (Ed.), *World Drug Report 2020*. UNODC.
- VAD (2024). *Factsheet Xtc en amfetamines*. Brussel: VAD.
- Van Amsterdam, J., Opperhuizen, A., Koeter, M., et al. (2010). Ranking the harm of alcohol, tobacco and illicit drugs for the individual and the population. *European Addiction Research*, 16, 202-207.
- Van Amsterdam, J., Peters, G.Y., Pennings, E., Blickman, T., Hollemans, K., Breeksema, J., Ramaekers, J.G., Maris, C., van Bakkum, F., Nabben, T., Scholten, W., Reitsma, T., Noijen, J., Koning, R., en van den Brink, W. (2021). Developing a new national MDMA policy: Results of a multi-decision multi-criterion decision analysis. *Journal of Psychopharmacology*, 35 (5), 537-546. doi: 10.1177/0269881120981380.
- Werb, D., Rowell, G., Guyatt, G., Kerr, T., Montaner, J. en Wood, E. (2011). Effect of drug law enforcement on drug market violence: A systematic review. *International Journal of Drug Policy*, 22, 87-94.

